

НОВИЙ ПРАВОПИС І ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

30 змін до правопису

Директивна норма (та, що без варіантів):

Латинський корінь **-jest-** передаємо з «є»: проєкт, проєкція, проєктор (як траєкторія) (§ 126).

Пишемо без «й» слова Ісає, Мая, Гоя, Соєр, Хаям, Феєрбах; секвоє, фое, еті й подібні (§ 126).

Разом пишемо слова з першим іншомовним компонентом **бліц-, екстра-, максі-, міді-, міні-, преміум-, топ-, флеш-; віце-, екс-, арт-, боді-, боді-** (перед голосним), **веб-, економ-, поп-, прес-, смарт-** та ін.: **бліцновини, мінісукня, преміумклас, флешпам'ять, віцепрезидент, ексміністр; артгалерея, бодібалет, бодіарт, вебсторінка, економклас, етногурт, попмузика, прессекретар, масмедіа, токшоу, смартгодинник, дрескод, топменеджер** (але «**топ**» не поєднується з числівниками) (§ 35).

Числівник «**пів**» з іменниками пишемо окремо: **пів року, пів яблука, пів Європи**, але **півзахисник, півмісяць, півострів** (§ 36).

За допомогою суфіксів **-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-** та ін. від іменників чоловічого роду утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі: **директорка, верстальниця, філологиня, патронеса** тощо (§ 32).

Священник пишемо з подвоєнням, як **письменник** (§ 29).

Пишемо **двоитижневий, двоюрусний; тривідсотковий, триярусний; чотириактний, чотиримісячний**, але **двохсотий, трьохтисячний, чотирьохмільйонний, чотирьохмільярдний; двохсотріччя, трьохсотріччя, чотирьохсотріччя** (§ 35).

Дробові числівники: **дві третіх, три четвертих** (замість **дві треті, три четверті**) (§ 107).

Російські прізвища, що в мові оригіналу закінчуються на **-ой**, пишемо з **-ий**: **Донський, Трубецький, Крутий. Але Лев Толстой** (§ 144).

До м'якої групи іменників належать імена **Ігор, Лазар (Ігоря, Ігорю, Ігорьович; Лазаря, Лазарю, Лазарьович)**, а також слово **хабар (хабаря, а не хабара)** (§ 66).

У звертаннях форму кличного відмінка набувають обидва слова: **пане лейтенанте, брате Петре, лікарю Ігорю**, по-братиме **Іване** (§ 87).

Сер, сір, гер у кличному відмінку мають таку саму форму, що й у називному (§ 87).

Назви віртуальних (соціальних та ін.) мереж у родовому відмінку мають закінчення **-у**: **інстаграму, телеграму, фейсбуку, ютубу** (§ 82).

Звук **[h]** передаємо буквою «**г**»: **госпіс, гостел, Гарвард, Гельсінкі**, окрім деяких європейських слів (**хобі, хокей, хол, холдинг**) та всіх слів східного походження (**брахман, джихад, моджахед, харакірі**) (§ 122).

Англійське буквособолучення **[sk]** відтворюємо українською буквою «**к**» без подвоєння: **Дікенс, Текерей, Бекі, Букінгем** (§ 128).

Німецьке буквособолучення **[ei]** передаємо як «**ай**» («**яй**»): **Вітггенштайн, Фляйшер**; буквособолучення **[eu]** – як «**ой**»: **фройляйн, Нойбауер**. У давніших запозиченнях німецьке буквособолучення **ei** передаємо в транслітерованому вигляді через «**ей**»: **крейцер, гросмейстер, Гейне, Лейпциг** (§ 136).

Сватове, Синельникове відмінюються, як **Рівне (Сватового, Синельникового, Рівного)**, а **Косово, Мукачєво** – як **Дубно (Косова, Мукачєва, Дубна)** (§ 152).

У назвах свят та історичних подій з великої пишемо тільки **першу літеру (День пам'яті та примирення)**, а в назвах державних українських свят – усі слова (**День Незалежності України**) (§ 52).

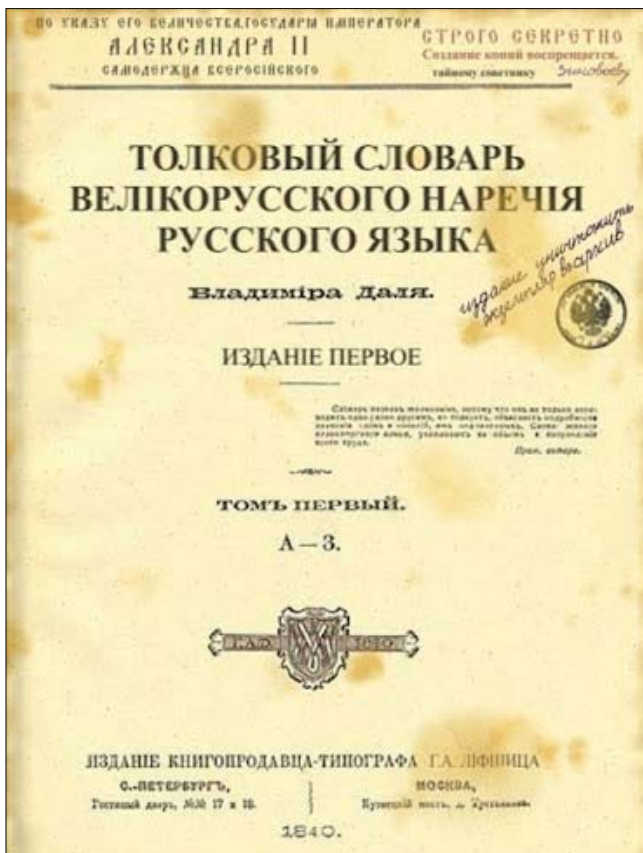
З великої букви пишемо займенники **Ви, Ваш** як форму ввічливості у звертанні до однієї конкретної особи в листах, офіційних документах тощо: **Повідомляємо Вам...**, **Вітаємо Вас...**, у відповідь на **Ваш** запит... (§ 60).

Ставимо **відступи** обабіч скісної риски: синтетизм / аналітизм (окрім **та/або, і/або**, словособолучень **(с/г, р/р** тощо) та одиниць виміру **(км/год)**) (§ 165).

Варіативна норма (можна і так, і так):

«**Г**», «**г**» на місці «**Г**», «**г**» у запозичених власних назвах: **Гете і Гете; Гуллівер і Гуллівер** (§ 122). Але пошукова система «**Гугл**», а не «**Гугл**». Якщо без родового слова – з малої і без лапок: **гугл** (§ 54).

Буквособолучення **[th]** у словах грецького походження

можна передавати літерами «т» і «ф»: етер і ефір, кафедра і кафедра, міт і міф, Атени і Афіни (§ 123).

У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення [au] можна передавати як «ав» і «ау»: аудиторія і аудиторія, фавна і фауна, павза і пауза, лавреат і лауреат (§ 131).

На початку деяких слів можна писати «и»: ирїй, ирод, икати, ич (индика немає) (§ 2).

У назвах церковних звань, титулів та чинів уживаємо префікси «архи-» та «архі-»: архимандрит і архимандрит, архиєрей і архиєрей, архистратиг і архистратиг та ін. (§ 31).

У родовому відмінку іменників III відміни можемо писати закінчення -и та -і: крові й крові, любові й любові, осени й осени, соли й солі, Руси й Русі, Білоруси й Білорусі; гідности й гідності, незалежности й незалежності, радості й радості, смерті й смерті, честі й честі (§ 95).

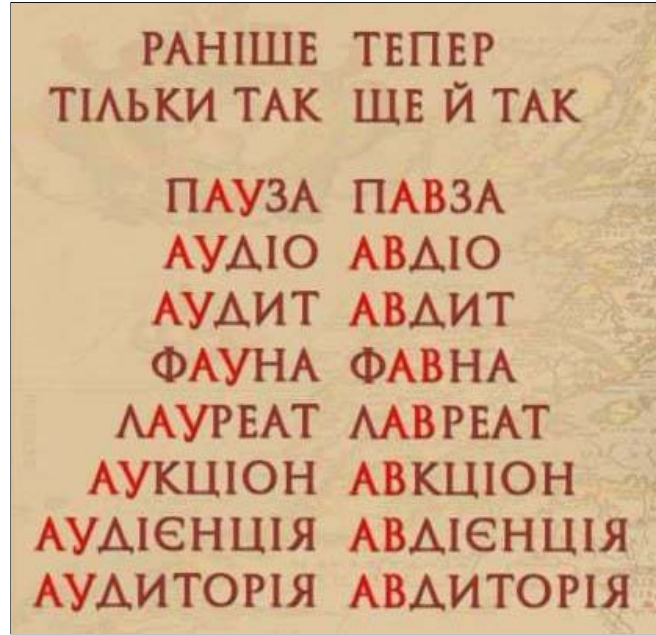
Чоловічі прізвища, що закінчуються на «-ин», «-ін», «-їн», у давальному відмінку мають закінчення «-у» та «-ові»: Яковишину та Яковишиніві, Леніну та Ленінові, Лїбну та Лїбнові (§ 83).

Прізвища прикметникового походження, що закінчуються на «-їв» («-їв»), «-ов», «-єв» («-єв»), «-ин», «-ін» («-їн»), у кличному відмінку можуть мати закінчення «-є»: Щоголеве і Щоголів, Глібове і Глібов, Гуляєве і Гуляєв, Степанішине і Степанішин (§ 87).

У звертаннях, що складаються із загальної назви та чоловічого прізвища, у форму кличного відмінка прізвище можна ставити, а можна й не ставити: друже Максименку і друже Максименко, колего Євгенищуку і колего Євгенищук, пане Ковалю і пане Коваль (§ 87). Але у звертаннях до жінок форму кличного відмінка **завжди** мають і загальна назва, і прізвище: добродійко Вариводо, пані Гаркуше, поетко Забашто (§ 74).

Назви міст у родовому відмінку можуть мати закінчення -у (-ю) та -а (-я): Амстердаму і Амстердама, Лондону і Лондона, Парижу і Парижа, Чорнобилю і Чорнобиля (окрім назв міст із суфіксами -ськ-, -цьк-, -єць-, -їв- (-їв-), -єв- (-єв-), -ов-, -ин- (-ін-), -ач-, -ич-, елементами -бург-, -град- (-город-), -піль- (-поль-), -мир-, -слав-) (§ 82).

Нагадаємо, нові правила, над якими спеціальна комісія працювала майже п'ять років, схожі на Харківський правопис 1928 року. Згодом совети його скасували: у 1930-х роках почалася хвиля тотального зросійщення, і в 33-му оголосили цей правопис «націоналістичним», таким, що «ставив бар'єр між українською та російською мовою і

гальмував вивчення грамоти широкими трудящими масами». Автори найсвіжішого варіанту стверджують, що він «розроблений на фундаменті української правописної традиції з урахуванням новітніх мовних явищ» та зможе захистити українську мову від русифікації.

Думки щодо доцільності нових мовних правил розділилися. Головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН Наталія Богданець-Білокаленко впевнена, що це позитивні зміни.

Інші фахівці налаштовані критично. «Цей правопис суперечить сам собі. У ньому може бути правило, згідно з яким ми пишемо категорію слів певним чином, а до нього – десять винятків... У кількох моментах правопис усе спростив. Але на кожне правило, яке вирішило певну проблему, з'явилося ще тупіше правило, яке створює нову або взагалі уневажнює попередні правила», – стверджує філолог, письменник і перекладач Остап Українець.

Доктор філологічних наук Олександр Пономарів свого часу нарікав, що члени комісії не погодилися на відмінювання слів кіно, метро і депо. Тож, як і раніше, відмінювати можна лише ситро і пальто.

Вікторія О. Романчук. «Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.) : Монографія. – Львів: Універсум, 2024. – 350 с., 7 іл.

Щоб придбати книжку, слід переказати 320 гривень (у вартість включені поштові витрати за пересилку рекомендованою бандероллю) через будь-який банк чи надіслати поштовим переказом на рахунок IBAN UA0832526800000002600744144 в ПАТ АКБ «Львів», ЄДРПОУ 19326603, МФО 325268. Одержувач: ТзОВ «Універсум».

Не забудьте надіслати на адресу редакції («Універсум», п/с 2994, Львів–17, 79017) копію квитанції поштового переказу чи платіжного доручення, чітко зазначивши при цьому свою адресу та номер мобільного телефона (вимога Укрпошти).

«Переконаний, що монографію В. Романчук з великим інтересом зустрине широке коло читачів – патріоти України, історики, політики, журналісти та університетські дослідники – усі, кому не байдужа доля української державності, навколо якої точаться запеклі бої на російсько-українському фронті й загострюється глобальний конфлікт між силами Світа й Демократії та материком Зла й Темряви.»

Юрій ЩЕРБАК,
письменник, Надзвичайний і Повноважний посол України,
Голова Ради українськопольського Незалежного Медіа Форуму

Вікторія О. РОМАНЧУК

Журнал «Універсум»

у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)

